

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

з дисципліни

«ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН»

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 29 Міжнародні відносини
(шифр і назва)

спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
(шифр і назва)

освітня програма Міжнародні відносини та регіональні студії
(шифр і назва)

спеціалізація Міжнародні відносини та регіональні студії
(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова
(обов'язкова/ за вибором)

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач: к.е.н., доц. Алексеева Т. І.

2018/ 2019 навчальний рік

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної
роботи

“ _____ ” _____ 2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Теорія міжнародних відносин

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

галузь знань _____ 29 «Міжнародні відносини» _____

(шифр і назва)

спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

(шифр і назва)

освітня програма Міжнародні відносини та регіональні студії _____

(шифр і назва)

спеціалізація Міжнародні відносини та регіональні студії» _____

(шифр і назва)

вид дисципліни _____ обов'язкова _____

(обов'язкова/ за вибором)

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2018/ 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

«28» серпня 2018 року, протокол №1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Алексєєва Т. І., доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Протокол від «28» серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

_____ Парфіненко А.Ю.
(підпис)

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від «28» серпня 2018 року №1

Голова методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

_____ Григорова-Беренда Л.І.
(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів фахових знань про сутність й природу міжнародних відносин, оволодіння сучасними знаннями і навичками аналізу світових політичних процесів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення основних понять, категорій та термінів, які дозволяють аналізувати, інтерпретувати та з'ясувати природу міжнародних відносин;
- визначення місця, ролі та значення теорії міжнародних відносин у сучасному суспільстві;
- вміння характеризувати наукові підходи до вивчення теорії та практики міжнародних відносин (вітчизняні та закордонні концепції);
- застосування методологічного апарату з міжнародних стандартів для формування безпекової компоненти міжнародних відносин;
- вивчення класичних та сучасних теорій міжнародних відносин;
- проведення інформаційно-аналітичних досліджень у галузі міжнародних відносин;
- застосування національних і міжнародно-правових актів, як регулятора міжнародних відносин;
- дослідження особливостей розвитку міжнародних відносин країн в умовах глобалізації та регіоналізації;
- пошук раціональних форм міжнародних відносин для залучення приватного капіталу щодо реалізації державної політики.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-
Семестр	
4-й	-
Лекції	
32 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
42 год.	-
Індивідуальні завдання	
контрольна робота (12 год.)	-

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати: основні поняття міжнародних відносин, специфіку теорії міжнародних відносин як науки, особливості її становлення і розвитку та її місце у системі соціально-гуманітарних наук; методи теоретичних досліджень міжнародних відносин; знання основних наукових шкіл та напрямків теорії міжнародних відносин, їх концептуальні і методологічні особливості; різновиди учасників міжнародних відносин, їх цілі і стратегії; історичні форми організації міжнародних відносин; методи аналізу міжнародних відносин та процесів; основні тенденції і закономірності розвитку міжнародних відносин; наукові концепції міжнародних систем, міжнародних конфліктів, мирного співіснування та співробітництва;

уміти: знаходити необхідну літературу, документи, довідкові матеріали з проблематики дисципліни; орієнтуватися в поточних міжнародних подіях та використовувати набуті теоретичні знання при їх аналізі; висловлювати власні судження стосовно тих чи інших тенденцій і процесів у сфері міжнародних відносин; уміння використовувати на практиці положення теорії міжнародних відносин; застосовувати отримані знання в конкретних ситуаціях взаємодії суб'єктів міжнародних відносин; брати участь у публічних виступах, дебатах і дискусіях за різною тематикою, виступати перед аудиторією, дотримуючись етикету спілкування.

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури. Передбачено самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками, навчальною та довідковою літературою.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Теорія міжнародних відносин як наука.

Поняття та сутність міжнародних відносин. Об'єкт та предмет міжнародних відносин. Понятійно-категоріальний апарат теорії міжнародних відносин. Співвідношення категорій «міжнародні відносини», «міжнародна політика», «світова політика». Теорія міжнародних відносин у структурі соціально-суспільних наук. Методи вивчення міжнародних відносин.

Тема 2. Витоки теорії міжнародних відносин в історії соціально-політичної думки.

Міжнародні відносини в історії соціально-політичної думки. Міжнародна політична думка Стародавнього світу. Міжнародні відносини в період Середньовіччя та Відродження. Міжнародно-політична думка Нового часу. Генезис ліберальної концепції міжнародної політики. Марксизм та міжнародні відносини.

Тема 3. Геополітичні концепції міжнародних відносин.

Генезис геополітики. Класифікація сучасних шкіл та напрямів міжнародних відносин. Класичні геополітичні концепції. Німецька геополітична школа. Британська школа геополітики. Північноамериканська школа геополітики.

Тема 4. Парадигми теорії міжнародних відносин у 40-60-х рр. XX ст.

Проблема класифікації наукових концепцій. Політичний ідеалізм в теорії та практиці міжнародних відносин. Політичний реалізм в США. Політичний реалізм у Західній Європі. Модерністські концепції міжнародних відносин.

Тема 5. Еволюція міжнародних відносин в 70-90-х роках XX ст.

Неоліберальний напрям теорії міжнародних відносин. Становлення неореалізму. Постмодерністські та немарксистські концепції міжнародних відносин. Неомарксистський підхід до інтерпретації міжнародних відносин. Теоретичні концепції міжнародної економічної інтеграції.

Тема 6. Теоретичні дискусії з проблем міжнародних відносин після закінчення «холодної війни».

Сутність цивілізаційного підходу. Концепція «кінця історії» Ф. Фукуяма. Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантігтона. Геополітичні концепції З. Бжезинського. Світо-системний аналіз І. Валлерстайна.

Тема 7. Система та структура міжнародних відносин.

Різновиди та рівні міжнародних відносин. Теоретичні моделі міжнародних систем. Еволюція системи міжнародних відносин після закінчення «холодної війни». Особливості та закономірності історичної еволюції міжнародних систем.

Тема 8. Міжнародні конфлікти і шляхи їх урегулювання

Сутність та типологія міжнародних конфліктів. Структура і процес розвитку міжнародних конфліктів. Типи міжнародних конфліктів. Шляхи мирного врегулювання міжнародних конфліктів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Теорія міжнародних відносин як наука	10	4	2			4						
Тема 2. Витоки теорії міжнародних відносин в історії соціально-політичної думки	10	4	2			4						
Тема 3. Геополітичні концепції міжнародних відносин	10	4	2			4						
Тема 4. Парадигми теорії міжнародних відносин у 40-60-х рр. XX ст.	10	4	2			4						
Тема 5. Еволюція міжнародних відносин в 70-90-х роках XX ст.	10	4	2			4						
Тема 6. Теоретичні дискусії з проблем міжнародних відносин після закінчення «холодної війни»	12	4	2			6						
Тема 7. Система та структура міжнародних відносин	12	4	2			6						
Тема 8. Міжнародні конфлікти і шляхи їх урегулювання	12	4	2			6						
Підготовка до контр. роботи, що передбачена навч. планом	4					4						
Усього годин	90	32	16			42						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1.	Теорія міжнародних відносин як наука.	2
2.	Витоки теорії міжнародних відносин в історії соціально-політичної думки.	2
3.	Геополітичні концепції міжнародних відносин.	2
4.	Парадигми теорії міжнародних відносин у 40-60-х рр. XX ст.	2
5.	Еволюція міжнародних відносин в 70-90-х роках XX ст.	2
6.	Теоретичні дискусії з проблем міжнародних відносин після закінчення «холодної війни».	2
7.	Система та структура міжнародних відносин.	2
8.	Міжнародні конфлікти і шляхи їх урегулювання.	2
	Разом	16

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість Годин
1.	Тема 1. Теорія міжнародних відносин як наука. - розглянути еволюцію міжнародних відносин; - розкрити сутність, основні завдання вивчення курсу; - визначити значення дисципліни у підготовці майбутнього фахівця; - проаналізувати історичні корені досліджень і засади формування уявлень про систему міжнародних відносин; - охарактеризувати найважливіші відмінності у розумінні міжнародних відносин як суспільного явища; - сформулювати зміст розбіжностей у поглядах щодо дефініції поняття «міжнародні відносини»; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	4
2.	Тема 2. Витоки теорії міжнародних відносин в історії соціально-політичної думки. - виявити проблеми розвитку сучасної міжнародно-політичної науки; - знайти головні витоки європейської та американської науки про міжнародні відносини; - охарактеризувати ключові положення зовнішньополітичної концепції в політичній думці Стародавнього світу; - пояснити сутність реалістичних уявлень про міжнародні відносини в політичній думці епохи Відродження й Нового часу; - провести генезис ліберальної концепції міжнародної політики;	4

	- запропонувати власну модель розвитку сучасного світового процесу міжнародних відносин; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	
3.	Тема 3. Геополітичні концепції міжнародних відносин. - проаналізувати сучасний стан дослідження щодо Північноамериканської школи геополітики; - ознайомитися з концептуальними підходами до визначення суб'єктів міжнародних відносин представників Британської школи геополітики; - провести генезис геополітики в системі міжнародних відносин у сучасних умовах; - проаналізувати моделі німецької школи міжнародних систем (К. Хаусхофера та К. Шмітта); - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	4
4.	Тема 4. Парадигми теорії міжнародних відносин у 40-60- х роках XX ст. - вдосконалити знання щодо теоретичних досліджень міжнародних відносин в політичній науці у 40-60-х рр. XX століття; - назвати основні положення політичного ідеалізму в теорії та практиці міжнародних відносин; - розкрити проблеми розвитку політичного реалізму в США; - показати сутність модерністських концепцій міжнародних відносин; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	4

5.	Тема 5. Еволюція міжнародних відносин в 70-90-х роках XX ст. - провести дослідження щодо класифікації теорій міжнародних відносин у XX столітті; - проаналізувати неоліберальні концепції міжнародних відносин; - зробити аналіз теорії політичного реалізму та визначити його значення у міжнародних відносинах; - охарактеризувати моделі постмодерністської та немарксистської концепцій міжнародних відносин; - навести основні концепції міжнародної інтеграції; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	4
6.	Тема 6. Теоретичні дискусії з проблем міжнародних відносин після закінчення «холодної війни». - провести тренінг «Проблеми та недоліки геополітичної концепції З. Бжезинського»; - пояснити зміст та значення концепції «кінця історії» Ф. Фукуями; - використовуючи методи дослідження, провести аналіз проблем міжнародних відносин після закінчення «холодної війни»; - охарактеризувати сутність світо-системного аналізу І. Валлерстайна; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	6
7	Тема 7. Система та структура міжнародних відносин. - пояснити зміст основних понять системи міжнародних відносин; - назвати особливості та основні напрямки системного	6

	підходу в аналізі міжнародних відносин; - охарактеризувати різновиди та рівні міжнародних систем; - проаналізувати основні теоретичні моделі міжнародних систем; - прослідити еволюцію системи міжнародних відносин після закінчення «холодної війни»; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	
8	Тема 8. Міжнародні конфлікти і шляхи їх урегулювання. - познайомитися з поняттям «міжнародний конфлікт» в теорії міжнародних відносин; - розглянути динаміку розвитку, основні стадії, фази, етапи міжнародного конфлікту; - пояснити сутність моделі міжнародного конфлікту К. Боулдинга, А. Рапопорта; - запропонувати шляхи урегулювання так званих «асиметричних конфліктів»; - охарактеризувати фази та цикли міжнародних конфліктів; - пояснити зміст розбіжностей у поглядах щодо визначення міжнародного конфлікту; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	6
9.	Підготовка до контрольної роботи, що передбачена навчальним планом	4
	Разом	42

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання є видом поза аудиторної самостійної роботи студента навчального чи навчально-дослідницького

характеру, яке виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується разом із складанням підсумкового іспиту із даної навчальної дисципліни. Метою такого виду роботи виступає самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Індивідуальні завдання з дисципліни сприяють більш поглибленому вивченню студентом теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Для покращення підготовки майбутнього спеціаліста, поглиблення запропонованого під час лекцій матеріалу застосовуються такі види індивідуальних завдань як контрольна робота, виступи/дебати, аналітичні огляди тощо.

Виконання контрольної роботи:

Головною метою виконання контрольної роботи є рубіжний контроль знань з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин», набутих під час лекцій, семінарських занять та самостійної роботи.

Контрольну роботу слід виконувати на аркуші паперу А4 державною мовою. Викладач при перевірці контрольної роботи особливу увагу приділяє розумінню основних понять, категорій та термінів, які дозволяють аналізувати, інтерпретувати та з'ясувати природу міжнародних відносин; власної точки зору на розкриття поставленої проблеми; ґрунтовності відповіді на поставлені питання, а також в умінні коментувати наведені приклади; правильному оформленні роботи (план, заголовки, посилання, тощо).

При підготовки до інформаційних повідомлень студент вибирає тему і готується до виступів/дебатів.

Теми для інформаційних повідомлень (виступів/дебатів):

1. Становлення і розвиток системи міжнародних відносин як самостійної наукової дисципліни.
2. Теоретичні витоки та концептуальні підвалини міжнародних відносин.
3. Вестфальська система міжнародних відносин: поняття, сутність, складові.
4. Школа політичного реалізму Ганса Моргентау.
5. Р. Арон – засновник французької соціологічної школи міжнародних відносин.
6. К. Уолц про системний характер міжнародних відносин.
7. Неомарксистські теорії «взаємозалежності», «світового центру» та «світової периферії».
8. Наукові концепції С. Хантінгтону, Ф. Фукуяма про майбутній розвиток міжнародних відносин.
9. Транснаціональні корпорації як міжнародні актори.
10. Україна в сучасній системі міжнародних відносин.
11. Соціальна та історична обумовленість міжнародного порядку.
12. Політичний реалізм: сутність, зміст, основні представники школи.
13. Англо-американська школа досліджень реалізму.
14. Циклічні теорії міжнародних систем.

15. Центросилові відносини: поняття і характеристика.
16. Закони діалектики – рушійна сила розвитку системи міжнародних відносин.
17. Суперечності – конфлікт – війна. Класифікація міжнародних конфліктів.
18. Роль стереотипів і феноменів у поглибленні суперечностей.
19. Характеристика сучасного стану міжнародних відносин.
20. Зародження нових центрів сили. Особливості розвитку Китайської Народної Республіки та Японії.
21. Ядерний чинник у становленні нової парадигми міжнародних відносин.
22. Суверенітет і наднаціональність міжнародних систем.
23. Багатовекторність політики і багатополюсність світу.
24. Метод системного аналізу в теорії міжнародних відносин.
25. Методи аналізу міжнародних відносин і політичних ситуацій.
26. Проблема ідеологічного плюралізму в науці про міжнародні відносини.
27. Принципи дипломатичного протоколу в міжнародних відносинах.
28. Роль глобальних форумів (Велика 7, Велика Вісімка, Велика Двадцятка) у регулюванні міжнародних відносин.
29. Універсалізм і регіоналізм в міжнародних відносинах.
30. Ганс Моргентау – засновник школи політичного реалізму.
31. Методи дослідження розвитку міжнародних відносин в Україні.
32. Ставлення Г. Моргентау і Р. Арона до історично-описового та соціологічного методів аналізу міжнародно-політичних відносин.
33. Історична обумовленість міжнародних відносин та їх місце в історії соціально-політичної думки.
34. Погляди античних мислителів щодо війни, миру та міжнародних відносин.
35. Давньосхідна філософія про роль держави і людини (Конфуціанство)
36. Основні ідеї Н. Макіавеллі щодо політики у сфері міжнародних відносин.
37. Світова політика в концепціях «транснаціоналістів». Теорія взаємозалежності: сутність і прикладне значення.
38. Близькосхідний конфлікт: порівняльний аналіз стратегій великих держав під час «холодної війни» та після неї.
39. Роль Міжнародного Валютного Фонду (МВФ) у системі глобального управління.
40. Світова Організація Торгівлі (СОТ) – норми і принципи економічної взаємодії.

Якісно проведені дослідження можуть виступати основою для написання дипломних робіт. Вибір теми дослідження є відповідальним етапом для початкового науковця. Невдало вибрана тема може спричинити проблеми в процесі підготовки та написання роботи. Для своєї наукової роботи студент може обирати тему самостійно, попередньо узгодивши її з лектором.

За виконання вказаних форм роботи студент може отримати додаткові бали у випадку пропуску семінарських занять з поважної причини, та у інших випадках, що не суперечать Положенню про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна.

7. Методи контролю

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних і семінарських занять;
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проектних завдань;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу;
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати ситуаційні та евристичні задачі;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати їх.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на основі проведення контрольних робіт. Завданням контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час вивчення певного блоку тем.

Семестровий підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового іспиту в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному даною програмою дисципліни.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- письмового експрес-контролю;
- колоквіум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;
- розв'язування ситуаційних задач;
- виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді).

Оцінка успішності студента є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

В кінці семестру сумуються всі отримані студентом бали за аудиторну та поза аудиторну роботу. Вказані вище види і форми засвоєння навчального курсу дають можливість набрати 60 балів.

Впродовж семестру проводиться 1 підсумкова контрольна робота, а також поточний контроль.

8. Схеми нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота									Разом	Екзамен	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Контрольна робота, передбачена навчальним планом			
5	5	5	5	10	5	10	5	10	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	Відмінно
70-89	Добре
50-69	Задовільно
1-49	Незадовільно

9. Рекомендоване методичне забезпечення

Основна література

1. Алексеев И. Искусство дипломатии: не победить, а убедить: из истории конфликтов, из истории дипломатии, правила этикета, как преодолеть «рознь мира сего»? / И. Алексеев. – 4-е изд. – М.: Издательство ИТК «Дашков и К», 2013. – 283 с.
2. Бахчеванова Н. В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / Н. В. Бахчеванова. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – 403 с.
3. Бек У. Влада і контрвлада у добу глобалізації. Нова світова політична економія / У. Бек. – К. : Ніка-Центр, 2011. – 408 с.
4. Бжезінський З. Велика шахівниця / З. Бжезінський. – Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 236 с.
5. Глобалізація світового господарства: геопросторовий вимір : монографія / [О. О. Любівцева та ін.]. – К. : Київ. ун-т, 2010. – 160 с.
6. Глобальні модерності / за ред. М. Фезерстоуна, С. Леша, Р. Робертсона [пер. з англ. Т. Цимбала]. – К. : Ніка-Центр, 2012. – 400 с.
7. Грищенко А. Європейський та євразійський вектори економічної інтеграції України / А. Грищенко // Економіка України. – 2012. – № 7. – С. 80–88.
8. Дорош Л. О. Вступ до спеціальності «Міжнародні відносини»: Навч. посібн. / Л. О. Дорош, Ю. Я. Тишкун, Я. Б. Турчин. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 189 с.
9. Киссинджер Г. О Китає / Г. Киссенджер [пер. с англ. В. Н. Верченко]. – М. : Астрель, 2013. – 635 с.
10. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин: підруч. / М. З. Мальський, М. М. Мацях. – Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, ф-т міжнарод. відносин. – 4- те вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2011. – 406 с.
11. Основи теорії міжнародних відносин : Навч. посібник / Л. О. Дорош, М. В. Здоровега, О. Я. Івасечко, У. В. Ільницька, О. В. Кукарцев, Ю. Р. Лемко, Ю. Я. Тишкун, Я. Б. Турчин. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 244 с.

12. Основи теорії міжнародних відносин. Словник: Навч. посібник / М. П. Гетьманчук, Л. О. Дорош, М. В. Здоровега, О. Я. Івасечко, У. В. Ільницька, О. В. Кукарцев. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 340 с.
13. Порівняльна політика. Основні політичні системи сучасного світу / за заг. ред. В. Бакірова, М. Сазонова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – 576 с.
14. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін. – Х.: Право, 2016. – 540 с.
15. Фішер Й. Історія повертається. Світ після 11 вересня і відродження Заходу / Й. Фішер. – К. : Темпора, 2013. – 536 с.
16. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: навч. посіб. / В. Ф. Цимбалістий. – 3-тє вид., доповн. та виправл. – Л. : Новий світ, 2007. – 360 с.
17. Чумаков А. Глобализация. Контурь целостного мира / А. Чумаков. – М. : Проспект, 2013. – 428 с.
18. Шепелєв М. А. Теорія міжнародних відносин: підруч. / М. А. Шепелєв. – К. : Вища шк., 2004. – 622с.

Допоміжна література

1. Андрущенко С. В. Україна в сучасному геополітичному середовищі: моногр. / С. В. Андрущенко. – К. : Логос, 2005. – 286 с.
2. Асиметрія міжнародних відносин / за заг. ред. Г. М. Перепелиці. – К. : вид. Дім «Стилос», 2015. – 555 с.
3. Богатуров А. Д. Очерки теории и методологии политического анализа международных отношений / А. Д. Богатуров, Н. А. Косолапов, М. А. Хрусталева. – М. : Инфмо, 2012. – 380 с.
4. Бжезінський З. Україна у геостратегічному контексті / З. Бжезінський. – К. : ВД «Києво-Могилян. акад.», 2016. – 102 с.

5. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство? / З. Бжезінський. – К.: Вид. дім. «Києво-Могилянська Академія», 2006. – 203 с.
6. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / И. Валлерстайн : пер. с англ. П. Кудюкина. – СПб. : унив. кн., 2011. – 416 с.
7. Вовк Р. В. Моделювання міжнародних відносин / Р. В. Вовк. – К. : Знання, 2012. – 267 с.
8. Глобальная экономика / под ред. Е. Н. Камышанченко, Ю. Л. Растопчиной. – Белгород: ИПК НИУ «БелГУ», 2011. – 416 с.
9. Гроссман Ю. Історія стародавнього світу: Практикум: Навч. посібник для іст. фак. ун-тів / Ю. Гроссман, І. Лісовий. – Львів: Вища шк.: Вид-во при Львів. ун-ті, 1985. – 223 с.
10. Глиняний В. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник / В. П. Глиняний; Одес. нац. юрид. академія. – 5-те вид., перероб. і доп. – К. : Істина, 2005 – 767с.
11. Дорошко М. С. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД: навч. посіб. / М. С. Дорошко, Н. В. Шпакова. – К. : Центр учбової л-ри, 2011. – 204 с.
12. Зуйков Р. Вестфальская система международных отношений: критерии и трансформация / Р. Зуйков // Мировая экономика и международные отношения. – 2010. – № 3. – С. 13-27.
13. Історія міжнародних відносин: навч. посіб. / В. М. Головій, В. М. Єрмолаєв, І. Г. Мужіна. – К. : «Хайтек пресс», 2010. – 78 с.
14. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу: Підручник для студ. вузів / О. Крижанівський. – 2-е вид., стереотип. – К.: Либідь, 2002. – 589 с.
15. Конышев В. Н. Американский неореализм о природе войны: эволюция политической теории / В. Н. Конышев. – СПб. : Наука, 2004. – 372 с.
16. Колодко Гж. В. Глобализация, трансформация, кризис – что дальше? / Гж. В. Колодко. – М. : Магистр, 2012. – 174 с.

17. Косов Ю. В. Содружество Независимых Государств: интеграция, парламентская дипломатия и конфликты : учебник / Ю. В. Косов, А. В. Торопыгин. – М. : Аспект пресс, 2012. – 296 с.
18. Кремень В. Україна: ідентичність у добу глобалізації / В. Кремень, В. Ткаченко. – К.: Знання, 2013. – 415 с.
19. Кустарев А. Государственный суверенитет в условиях глобализации / А. Кустарев. – Pro et Contra. – 2006. – № 4. – С. 72-88.
20. Кулматов К. Н. Региональные аспекты международных отношений: учеб. / К. Н. Кулматов, А. В. Митрофанова. – М.: Восток-Запад, 2010. – 536 с.
21. Малевич И. Изменяя себе, Китай изменяет весь мир. Изменяя весь мир, Китай изменяет себе: переговорные традиции и современный деловой этикет / И. Малевич. – М. : Харвест, 2011. – 319 с.
22. Международные отношения: теории, конфликты, движения, организации: учебн. пособие / П. А. Цыганков, Г. А. Дробот, М. М. Лебедева и др. – М. : Инфра-М, 2012. – 320 с.
23. Мировая политика и международные отношения : учебн. Пособие / С. А. Ланцов, В. А. Ачкасов, Д. З. Мутагиров. – Спб., 2017. – 448 с.
24. Олимпиев А. Ю. Международные проблемы Ближнего Востока, 1960-2013 г. / А. Ю. Олимпиев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – 343 с.
25. Погорська І. І. США: місія здійснима? Проксеологія творення глобального світу / І. І. Погорська; інститут світової економіки та міжнародних відносин. – К. : Грамота, 2010. – 520 с.
26. Розенау Дж. К исследованию взаимопересечений внутривнутриполитической и международной систем / Дж. Розенау // Теория международных отношений : Хрестоматия / под ред. П. А. Цыганкова. – М. : Гардарики, 2002. – С. 172-183.
27. Розенау Дж. Меняющиеся индивиды как источник глобальной турбулентности / Дж. Розенау // Индивиды в международной политике / рук. авт. колл. М. Жирар ; пер. с фр. С. А. Соболев, П. А. Цыганков. – М. : Междунар. пед. акад., 1996. – 204 с.

28. Тетчер М. Искусство управления государством: стратегия для меняющегося мира / М. Тетчер; [пер. с англ. В. Йонова]. – 3-е изд. – М. : Альпина Паблишер, 2012. – 503 с.
29. Тищик Б. Історія держави і права країн Стародавнього світу: Навч. посібник / Б. Тищик, Л. Кирієнко. – Львів: Світ, 2001. – 382 с.
30. Фененко А. В. Понятие ядерной стабильности в современной политической теории / А. В. Фененко. – М. : URSS.ru, 2006. – 112 с.
31. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек / Ф. Фукуяма. – М. : АСТ Хранитель, 2010. – 592 с.
32. Фукуяма Ф. Америка на распутье: демократия, власть и неоконсервативное наследие / Ф. Фукуяма. – М. : АСТ Хранитель, 2007. – 282 с.
33. Хома Н. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник / Н. Хома. – 4-те вид., стереотипне. – Львів: Новий Світ-2000, 2007. – 474 с.
34. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? / С. Хантингтон // Полис. – 1994. – № 1. – С. 30-49.
35. Янг О. Политические разрывы в международной системе / О. Янг // Теория международных отношений: хрестоматия / под ред. П. А. Цыганкова. – М.: Гардарики, 2002. – С. 241-250.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

1. Асоціація політичних консультантів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.piar.kiev.ua>.
2. Выглежанин А. Становление глобального правового пространства в XXI веке / А. Выглежанин. – М. : Журнал международных отношений и мировой политики, 2015. – Т. 13. – С. 1-5. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.intertrends.ru/twenty-t.hree/003.htm>.
3. Еріна М. Статистичне моделювання та прогнозування: Навч. посібник / М. Еріна. – К. : КНЕУ, 2011. – 170 с. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.gmdh.net/articles/theory/zmerina.htm/.

4. Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.iweir.org.ua>.
5. Інститут Євро-Атлантичного співробітництва. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.ieas.org.ua>.
6. Панченко М. Ю. Международный порядок: сущность и механизмы / М. Ю. Панченко. – М. : Журнал международных отношений и мировой политики, 2015. – Т. 13. – С. 11-15. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.jurnal.org/articles/2008/polit72.html>.
7. Чекаленко Л. Зовнішня політика України / Л. Чекаленко: підручник. – К. : КОНДОР, 2011. – 290 с. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/1018108/>
8. Шпакович О. Місце міжнародних організацій у сучасній системі міжнародних відносин / О. Шпакович // Право України. – 2010. – № 12. – С. 186–192. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://catalog.uccu.org.ua/opacunicode/index.php?url=/auteurs/view/75290/source:default>
9. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.ucseps.org>.
10. Український центр політичного менеджменту. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.politik.org.ua>.
11. International Relations Center. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.fpif.org>.
12. Australian Institute of International Affairs. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.aiia.asn.au>
13. Brookings Institution [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.brookings.edu>
14. Foreign Policy Association [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.fpa.org>
15. International Institute for Strategic Studies[Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.Iiss.org>

2. НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ **(розширений план лекцій)**

Тема 1. Теорія міжнародних відносин як наука.

1.1. Наукова природа теорії міжнародних відносин (ТМВ). 1.1.1. ТМВ у системі соціально-суспільних наук. 1.1.2. Сутність і предмет ТМВ. 1.1.3. Функції теоретичного узагальнення теорії міжнародних відносин та її особливості.

1.2. Структура та завдання теорії міжнародних відносин. 1.2.1. Понятійно-категоріальний апарат ТМВ. 1.2.2. Об'єкт та предмет міжнародних відносин. 1.2.3. Співвідношення категорій «міжнародні відносини», «міжнародна політика», «світова політика». 1.2.4. Зміст понять «суб'єкт», «учасник», «актор» міжнародних відносин. Співвідношення учасників міжнародних відносин та особливості взаємодії між ними.

1.3. Міждисциплінарний характер теорії міжнародних відносин: взаємозв'язок ТМВ з філософією, соціологією, політологією, історією, географією, правознавством та економічними науками. 1.3.1. Специфіка сучасного етапу розвитку наукових досліджень міжнародних відносин у зарубіжній та вітчизняній науці. 1.3.2. Закономірності формування і розвитку міжнародних відносин в ХХІ столітті.

Тема 2. Витоки теорії міжнародних відносин в історії соціально-політичної думки.

2.1. Роль міжнародних відносин в історії соціально-політичної думки. 2.1.1. Особливості міжнародно-політичної думки Стародавнього світу. 2.1.2. Конфуціанство як одне з головних політичних вчень стародавнього Китаю. 2.1.3. Міжнародно-політична думка античної Греції. Вчення Платона та Арістотеля.

2.2. Міжнародно-політична думка Середньовіччя. 2.2.1. Вчення Августина Блаженного та Фоми Аквінського: основні теоретичні та політичні аспекти теорії міжнародних відносин.

2.3. Міжнародно-політична думка в період Відродження. 2.3.1. Основні положення вчення Філіпа де Коміна та Ніколи Макіавеллі (кінець XV- початок XVI ст.). 2.3.2. Критика макіавеллізму Томасом Кампанеллим.

2.4. Міжнародно-політична думка Нового часу. 2.4.1. Основні політичні доктрини Гуго Гроція, Томаса Гоббса, Джона Локка. 2.4.2. Вчення Жан-Жака Руссо. 2.4.3. Концепція міжнародних економічних відносин Іммануїла Канта та Георг-Вільгельма Фрідріха Гегеля, Людвіга Гумпловича тощо.

2.5. Марксизм та міжнародні відносини. 2.5.1. Погляди представників марксистської парадигми на міжнародні відносини. 2.5.2. Основні положення вчення засновників марксизму Карла Маркса і Фрідріха Енгельса.

Тема 3. Геополітичні концепції міжнародних відносин.

3.1. Наукова концептуалізація проблематики міжнародних відносин. 3.1.1. Класичні парадигми міжнародних відносин. 3.1.2. Принципи класичної школи міжнародних відносин: об'єктивізм та антропоморфізм. 3.1.3. Класифікація сучасних шкіл та напрямів міжнародних відносин.

3.2. Німецька геополітична школа. Основні положення теоретиків геополітики Фрідріха Ратцеля та Рудольфа Челлена. 3.2.1. Концепція «номоса» та теорія «Великого простору» Карла Шмітта.

3.3. Британська школа геополітики. Геополітична модель Гелфорда Маккіндера. 3.3.1. Англосаксонська геополітична школа. Трансформаційна концепція «Географічна вісь історії» Хелфорда Джон Маккіндера. 3.3.2. Трактатування гео економічного моноцентризму в геополітиці Петером Дж. Тейлором.

3.4. Північноамериканська школа геополітики. Дослідження геополітичного потенціалу держави в теорії Альфреда Мехена. 3.4.1. «Силова доктрина ведення війни» як найважливіший чинник міжнародних відносин в роботах Ніколаса Спайкмена.

Тема 4. Парадигми теорії міжнародних відносин у 40-60-х рр. XX ст.

4.1. Класична школа теорії міжнародних відносин. Проблема класифікації наукових концепцій. 4.1.1. Політичний ідеалізм в теорії та практиці міжнародних відносин. 4.1.2. Цілісне формулювання ідеалістичного розуміння міжнародних відносин в працях Д. Перкінса, У. Ліппмана, Ф. Таненбаума, Т. Мюреля, Д. Фосдіка, П. Лайнбарджера тощо.

4.2. Політичний реалізм в США. 4.2.1. Теоретичні витoki «теорії силової переваги в світі» Ганса Моргентау. 4.2.2. Трактатування національної сили та економічного домінування в міжнародних відносинах Дж. Кеннана, К. Томпсона, Ч. Маршала, Л. Халде тощо.

4.3. Політичний реалізм у Західній Європі. Дослідження британських вчених М. Беллофа, П. Келвокорессі, І. Люарда, Дж. Френкеля, Ф. Норссіджа щодо впливу сили на формування зовнішньої політики держави. 4.3.1. Дипломатично-стратегічний підхід до проблеми майбутнього людської цивілізації французького дослідника Р. Арона.

4.4. Модерністські концепції міжнародних відносин. Дослідження генезису міжнародних відносин в працях Куїнсі Райта. 4.4.1. Застосування системного підходу до аналізу міжнародних відносин в концепціях модерністів. 4.4.2. Критика модерністського підходу Хедлі Буллом.

Тема 5. Еволюція міжнародних відносин в 70-90-х роках XX ст.

5.1. Неоліберальний напрям теорії міжнародних відносин. 5.1.1. Плюралістичний підхід Джозефа Ная, Роберта Кеохейна, Джеймса Розенау. 5.1.2. Дослідження впливу транснаціональних відносин на зміст і характер міждержавної політики.

5.2. Становлення неореалізму. Особливості теоретико-методологічних засад школи неореалізму у вивченні міжнародних відносин. 5.2.1. Спроби

синтезу принципів класичного реалізму і теорії міжнародних систем в роботах К. Волтца, Р. Гилпіна, К. Кіндермана, Дж. Гірко, Дж. Міршаймера. 5.2.2. Відмінність неореалізму від теорії класичного реалізму.

5.3. Постмодерністські та немарксистські концепції міжнародних відносин. 5.3.1. Неомарксистський підхід до інтерпретації міжнародних відносин. Посилення «несиметричності» і взаємозалежності розвитку «центру» і «периферії» світової системи. 5.3.2. Трагування суб'єктності та джерел економічного домінування в міжнародних відносинах Іммануїла Валлерстайна, Роберта Кокса, Фернанда Кардозо тощо.

5.4. Теоретичні концепції міжнародної економічної інтеграції. 5.4.1. Концепція ринкової, ринкової інституціональної, Дирижистської шкіл інтеграції.

Тема 6. Теоретичні дискусії з проблем міжнародних відносин після закінчення «холодної війни».

6.1. Цивілізаційний підхід до проблем міжнародних відносин. 6.1.1. Концепція «кінця історії» та теорії глобального управління Ф. Фукуями. 6.1.2. Критика ідей Ф. Фукуями.

6.2. Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантігтона. 6.2.1. Визначення восьми ліній «культурних розломів» між цивілізаціями. 6.2.2. Обґрунтування поліцивілізаційного характеру сучасної глобальної політики.

6.3. Геополітичні концепції З. Бжезинського. 6.3.1. Висвітлення геополітичного майбутнього Євразії у книзі «Велика шахівниця». 6.3.2. Дискусії щодо визначення ролі України як геополітичного центру Європи для подальших трансформаційних змін у світовому просторі.

6.4. Світосистемний аналіз І. Валлерстайна. Класоутверення у капіталістичній світоekonomіці у поглядах І. Валлерстайна. 6.4.1. Дослідження процесів утворення соціальних класів у капіталістичній системі. Застосування методу світо-системного аналізу для визначення головних характерних рис розвитку пролетаріату та буржуазії.

Тема 7. Система та структура міжнародних відносин.

7.1. Системний підхід до аналізу міжнародних відносин. Зміст основних понять системної теорії. 7.1.1. Типи і структури, закони функціонування й трансформації міжнародних систем. 7.1.2. Різновиди та рівні міжнародних відносин. 7.1.3. Особливості розвитку міжнародних систем.

7.2. Теоретичні моделі міжнародних систем. 7.2.1. Класифікація систем М. Каплана та її типів: гнучка біполярна система; жорстка біполярна система; універсальна система; ієрархічна система; система одиночного вето; система балансу сил. 7.2.2. Типи міжнародних систем М. Ніколсона: чистий ієрархічний тип; тип чистої взаємодії; проста реалістична система; змішана реалістична система; комплексна система.

7.3. Еволюція системи міжнародних відносин після закінчення «холодної війни: особливості та закономірності. 7.3.1. Міжнародна система і міжнародний порядок. Виміри міжнародного порядку: горизонтальний, вертикальний та

функціональний. 7.3.2. Особливості світопорядку в сучасних умовах. 7.3.3. «Гібридна» система міжнародних відносин (за Ф. Закарією).

Тема 8. Міжнародні конфлікти і шляхи їх урегулювання

8.1. Сутність та типологія міжнародних конфліктів. 8.1.1. Зміст понять «суперечність-конфліктність-конфлікт», «міжнародний конфлікт» і «міжнародна криза». 8.1.2. Класифікація міжнародних конфліктів за типами. 8.1.3. Характеристика основних типів міжнародних конфліктів: зміст, структура і процес розвитку міжнародних конфліктів. 8.1.4. Міжнародний конфлікт як особлива форма зіткнення суспільних інтересів. Види конфліктів.

8.2. Силевий чинник у світовій політиці. Основні способи запобігання міжнародним конфліктам. 8.2.1. Головні механізми розв'язання міжнародних конфліктних ситуацій: переговори, роль «третьої сторони», міжнародна дипломатія тощо. 8.2.2. Регулювання міжнародних конфліктів. Шляхи мирного врегулювання міжнародних конфліктів.

8.3. Дипломатія як форма несилової реалізації зовнішньої політики. Історичні форми дипломатії. 8.3.1. Фази переговорного процесу. 8.3.2. Форми дипломатичної діяльності: спеціальні місії та постійні представництва.

3. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для практичних (семінарських) занять, самостійної роботи

№ з/п	Зміст практичних (семінарських) занять та самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Теорія міжнародних відносин як наука. 1. Теорія міжнародних відносин у системі соціально-суспільних наук. 2. Структура, завдання та функції теорії міжнародних відносин. 3. Закономірності формування і розвитку міжнародних відносин в ХХІ столітті. <u>Завдання:</u> - пояснити найважливіші причини специфічності досліджень міжнародних відносин; - охарактеризувати рівні наукового дослідження міжнародних відносин; - ознайомитися з понятійним апаратом теорії міжнародних відносин; - назвати причини виникнення науки про міжнародні відносини; - зробити доповідь-екскурс за темою «Особливості сучасного етапу розвитку науки про міжнародні відносини»; - провести аналіз історичних коренів досліджень і засад формування уявлень про систему міжнародних відносин; - охарактеризувати особливості наукових зв'язків теорії міжнародних відносин у системі суспільних наук; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. <u>Література:</u> 1. Бахчеванова Н. В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / Н. В. Бахчеванова. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – 403 с. 2. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин: підруч. / М. З. Мальський, М. М. Мацях. – Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, ф-т міжнарод. відносин. – 4-те вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2011. – 406 с. 3. Основи теорії міжнародних відносин : Навч. посібник /	6

	Л. О. Дорош, М. В. Здоровега, О. Я. Івасечко, У. В. Ільницька, О. В. Кукарцев, Ю. Р. Лемко, Ю. Я. Тишкун, Я. Б. Турчин. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 244 с. 4. Основи теорії міжнародних відносин. Словник / М. П. Гетьманчук, Л. О. Дорош, М. В. Здоровега, О. Я. Івасечко, У. В. Ільницька, О. В. Кукарцев. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 340 с.	
2	Тема 2. Витоки теорії міжнародних відносин в історії соціально-політичної думки. 1. Міжнародно-політична думка Стародавнього світу. 2. Політичні ідеї у стародавньому Китаї. 3. Міжнародно-політична думка в період Відродження. 4. Міжнародно-політична думка Нового часу. <u>Завдання:</u> - визначити в чому полягає відмінність між теоретичними уявленнями про міжнародні відносини, які існували в історії політичної думки, та сучасними теоріями міжнародних відносин? - охарактеризувати ключові положення зовнішньополітичної концепції в політичній думці Стародавнього світу; - мати уявлення про сутність реалістичних уявлень про міжнародні відносини в політичній думці епохи Відродження й Нового часу; - довести, який вплив мала боротьба конфуціанства та легізму на історію зовнішньої політики Китаю? - зробити доповідь на тему: «Зовнішньополітичні концепції Київської Русі»; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. <u>Література:</u> 1. Порівняльна політика. Основні політичні системи сучасного світу / за заг. ред. В. Бакірова, М. Сазонова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – 576 с. 2. Гроссман Ю. Історія стародавнього світу: Практикум: Навч. посібник для іст. фак. ун-тів / Ю. Гроссман, І. Лісовий. – Львів: Вища шк.: Вид-во при Львів. ун-ті, 1985. – 223 с. 3. Історія міжнародних відносин: навч. посіб. / В. М. Головій, В. М. Єрмолаєв, І. Г. Мужіна. – К. : «Хайтек пресс», 2010. – 78 с.	6

3	4. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу: Підручник для студ. вузів / О. Крижанівський. – 2-е вид., стереотип. – К. : Либідь, 2002. – 589 с. 5. Киссинджер Г. О Китає / Г. Киссенджер [пер. с англ. В. Н. Верченко]. – М. : Астрель, 2013. – 635 с. Тема 3. Геополітичні концепції міжнародних відносин. 1. Класифікація сучасних шкіл та напрямів міжнародних відносин. 2. Німецька геополітична школа. 3. Британська школа геополітики. 4. Північноамериканська школа геополітики. <u>Завдання:</u> - проаналізувати сучасний стан дослідження щодо Північноамериканської школи геополітики; - ознайомитися з концептуальними підходами до визначення суб'єктів міжнародних відносин представників Британської школи геополітики; - критично проаналізувати моделі німецької школи міжнародних систем (К. Хаусхофера та К. Шмітта); - зробити доповідь на тему: «Генезис геополітики в системі міжнародних відносин у сучасних умовах»; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. <u>Література:</u> 1. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін. – Х.: Право, 2016. – 540 с. 2. Глиняний В. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник / В. П. Глиняний; Одес. нац. юрид. академія. – 5-те вид., перероб. і доп. – К. : Істина, 2005 – 767с. 3. Історія міжнародних відносин: навч. посіб. / В. М. Головій, В. М. Єрмолаєв, І. Г. Мужіна. – К. : «Хайтек пресс», 2010. – 78 с. 4. Хома Н. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник / Н. Хома. – 4-те вид. стереотипне. – Львів: Новий Світ-2000, 2007. – 474 с.	6
4	Тема 4. Парадигми теорії міжнародних відносин у 40-60-х роках ХХ ст. 1. Класична школа теорії міжнародних відносин. Проблема класифікації наукових концепцій. 2. Політичний реалізм в США.	6

	3. Політичний реалізм у Західній Європі. 4. Модерністські концепції міжнародних відносин. <u>Завдання:</u> - вдосконалити знання щодо теоретичних досліджень міжнародних відносин в політичній науці у 40-60-х рр. XX століття; - назвати основні положення політичного ідеалізму в теорії та практиці міжнародних відносин; - розкрити проблеми розвитку політичного реалізму в США; - показати сутність модерністських концепцій міжнародних відносин; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. <u>Література:</u> 1. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин: підруч. / М. З. Мальський, М. М. Мацях. – Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, ф-т міжнарод. відносин. – 4-те вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2011. – 406 с. 2. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін. – Х.: Право, 2016. – 540 с. 3. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: навч. посіб. / В. Ф. Цимбалістий. – 3-тє вид., доповн. та виправл. – Л. : Новий світ, 2007. – 360 с. 4. Конышев В. Н. Американский неореализм о природе войны: эволюция политической теории / В. Н. Конышев. – СПб. : Наука, 2004. – 372 с. 5. Кулматов К. Н. Региональные аспекты международных отношений: учеб. / К. Н. Кулматов, А. В. Митрофанова. – М.: Восток-Запад, 2010. – 536 с. 6. Фішер Й. Історія повертається. Світ після 11 вересня і відродження Заходу / Й. Фішер. – К. : Темпора, 2013. – 536 с. 7. Тетчер М. Искусство управления государством: стратегия для меняющегося мира / М. Тетчер; [пер. с англ. В. Йонова]. – 3-е изд. – М. : Альпина Паблишер, 2012. – 503 с.	
5	Тема 5. Еволюція міжнародних відносин в 70-90-х роках XX ст. 1. Неоліберальний напрям теорії міжнародних відносин. 2. Особливості теоретико-методологічних засад школи	6

	неореалізму у вивченні міжнародних відносин. 3. Постмодерністські та немарксистські концепції міжнародних відносин. 4. Теоретичні концепції міжнародної економічної інтеграції. <u>Завдання:</u> - провести дослідження щодо класифікації теорій міжнародних відносин у XX столітті; - проаналізувати неоліберальні концепції міжнародних відносин; - зробити аналіз теорії політичного реалізму та визначити його значення у міжнародних відносинах; - охарактеризувати моделі постмодерністської та немарксистської концепцій міжнародних відносин; - навести основні концепції міжнародної інтеграції; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. <u>Література:</u> 1. Глобальні модерності / за ред. М. Фезерстоуна, С. Леша, Р. Робертсона [пер. з англ. Т. Цимбала]. – К. : Ніка-Центр, 2012. – 400 с. 2. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін. – Х.: Право, 2016. – 540 с. 3. Асиметрія міжнародних відносин / за заг. ред. Г. М. Перепелиці. – К. : вид. Дім «Стилос», 2015. – 555 с. 4. Глобалізація світового господарства: геопросторовий вимір : монографія / [О. О. Любівцева та ін.]. – К. : Київ. ун-т, 2010. – 160 с. 5. Грищенко А. Європейський та євразійський вектори економічної інтеграції України / А. Грищенко // Економіка України. – 2012. – № 7. – С. 80–88.	
6	Тема 6. Теоретичні дискусії з проблем міжнародних відносин після закінчення «холодної війни» 1. Сутність цивілізаційного підходу. Концепція «кінця історії» Ф. Фукуями. 2. Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантігтона. 3. Геополітичні концепції З. Бжезинського. 4. Світосистемний аналіз І. Валлерстайна. <u>Завдання:</u> - пояснити зміст та значення концепції «кінця історії»	8

	Ф. Фукуями; - використовуючи методи дослідження, провести аналіз проблем міжнародних відносин після закінчення «холодної війни»; - охарактеризувати сутність світо-системного аналізу І. Валлерстайна; - провести тренінг «Переваги та недоліки геополітичної концепції З. Бжезинського»; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	
7	Тема 7. Система та структура міжнародних відносин. 1. Типи і структури, закони функціонування й трансформації міжнародних систем. 2. Теоретичні моделі міжнародних систем. 3. Особливості та закономірності історичної еволюції міжнародних систем. <u>Завдання:</u> - пояснити зміст основних понять системи міжнародних відносин; - охарактеризувати різновиди та рівні міжнародних систем; - проаналізувати основні теоретичні моделі міжнародних систем; - прослідити еволюцію системи міжнародних відносин після закінчення «холодної війни»; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. <u>Література:</u> 1. Бахчеванова Н. В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / Н. В. Бахчеванова. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – 403 с. 2. Основи теорії міжнародних відносин : Навч. посібник / Л. О. Дорош, М. В. Здоровега, О. Я. Івасечко, У. В. Ільницька, О. В. Кукарцев, Ю. Р. Лемко, Ю. Я. Тишкун, Я. Б. Турчин. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 244 с. 3. Богатуров А. Д. Очерки теории и методологии политического анализа международных отношений / А. Д. Богатуров, Н. А. Косолапов, М. А. Хрусталев. – М. : Инфмо, 2012. – 380 с. 4. Янг О. Политические разрывы в международной	8

	системе / О. Янг // Теория международных отношений: хрестоматия / под ред. П. А. Цыганкова. – М.: Гардарики, 2002. – С. 241-250. 5. Порівняльна політика. Основні політичні системи сучасного світу / за заг. ред. В. Бакірова, М. Сазонова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – 576 с. 6. Вовк Р. В. Моделювання міжнародних відносин / Р. В. Вовк. – К. : Знання, 2012. – 267 с.	
8	Тема 8. Міжнародні конфлікти і шляхи їх урегулювання 1. Сутність та типологія міжнародних конфліктів. 2. Класифікація міжнародних конфліктів за типами. 3. Дипломатія як форма несилової реалізації зовнішньої політики. <u>Завдання:</u> - познайомитися з поняттям «міжнародний конфлікт» в теорії міжнародних відносин; - розглянути динаміку розвитку, основні стадії, фази, етапи міжнародного конфлікту; - пояснити сутність моделі міжнародного конфлікту К. Боулдинга, А. Рапопорта; - запропонувати шляхи урегулювання так званих «асиметричних конфліктів»; - охарактеризувати фази та цикли міжнародних конфліктів; - пояснити зміст розбіжностей у поглядах щодо визначення міжнародного конфлікту; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. <u>Література:</u> 1. Алексеев И. Искусство дипломатии: не победить, а убедить: из истории конфликтов, из истории дипломатии, правила этикета, как преодолеть «рознь мира сего»? / И. Алексеев. – 4-е изд. – М.: Издательство ИТК «Дашков и К», 2013. – 283 с. 2. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін. – Х.: Право, 2016. – 540 с. 3. Асиметрія міжнародних відносин / за заг. ред. Г. М. Перепелиці. – К. : вид. Дім «Стилос», 2015. – 555 с. 4. Колодко Гж. В. Глобализация, трансформация, кризис – что дальше?/Гж.В. Колодко. – М.: Магистр, 2012.–174 с.	8

	5. Косов Ю. В. Содружество Независимых Государств: интеграция, парламентская дипломатия и конфликты : учебник / Ю. В. Косов, А. В. Торопыгин. – М. : Аспект пресс, 2012. – 296 с. 6. Международные отношения: теории, конфликты, движения, организации: учебн. пособие / П. А. Цыганков, Г. А. Дробот, М. М. Лебедева и др. – М. : Инфра-М, 2012. – 320 с. 7. Олимпиев А. Ю. Международные проблемы Ближнего Востока, 1960-2013 г. / А. Ю. Олимпиев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – 343 с.	
--	---	--

Контрольні запитання для самостійної роботи

1. Що таке міжнародні відносини і в чому їх специфіка?
2. У чому полягає суть традиціоналістського та модерністського підходів до розуміння міжнародних відносин?
3. Наведіть характеристики міжнародної політики.
4. В чому полягають принципи, форми та методи зовнішньої політики держави?
5. Визначте зміст і основні цілі зовнішньої політики.
6. Розкрийте зміст поняття «дипломатія».
7. Які закономірності міжнародних відносин слід вважати універсальними?
8. Окресліть коло основних тенденцій розвитку сучасного світу.
9. Чому національний інтерес виступає головним спрямуванням зовнішньої політики?
10. Яку класифікацію національних інтересів запропонували політичні реалісти?
11. Дайте визначення національної безпеки та її властивостей.
12. У чому полягає суть сучасної системи національної безпеки?
13. Визначте суть понять «метод» і «методологія» у політології міжнародних відносин.
14. Охарактеризуйте системний, стратегічний, прогностичний і синоптичний підходи до аналізу міжнародних відносин.
15. Проаналізуйте роль системного підходу для аналізу міжнародних відносин.
16. Розкрийте зміст поняття «міжнародна система».
17. Дайте характеристику типологій міжнародних систем М. Каплана та М. Ніколсона. Визначте, в чому їх значення.
18. Обґрунтуйте своє розуміння поняття, різновидів і основних компонентів середовища міжнародних відносин.
19. Яку оцінку цивілізаційного підходу можна дати з точки зору міжнародних відносин?
20. Що таке геополітика?
21. Проаналізуйте геополітику як позасоціальне середовище міжнародних відносин.
22. У чому полягає спільне і відмінне міжнародного порядку та світопорядку?

23. Що таке міжнародне право і які його головні принципи?
24. Яка діалектика функціонування моральних імперативів і норм у міжнародних відносинах?
25. Визначте особливості взаємодії права та моралі в міжнародних відносинах.
26. Змодельуйте структуру сучасної системи міжнародних відносин.
27. Наведіть характеристики новітніх концепцій і підходів до розуміння й аналізу міжнародних відносин.
28. Який вплив мала геополітична революція на долю Східної Європи?
29. Проаналізуйте особливості впливу відносин Схід – Захід на цивілізаційну ідентичність України.
30. Які наслідки може мати трансформація сучасного світового порядку для України?

4. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, після атестаційного моніторингу набутих знань і вмінь

ПИТАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

ВИКОНАЙТЕ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.

1. Які із перерахованих дисциплін вивчають міжнародні відносини:

- A. Теорія міжнародних відносин
- B. Історія
- C. Географія
- D. Економічна теорія

2. Перша кафедра з історії та теорії міжнародних відносин була утворена:

- A. У 1869 р. Франції (Париж)
- B. У 1918 р. у Голландії (Амстердам)
- C. У 1919 р. у Великобританії (Ейберсвіт)

3. Об'єктом вивчення у ТМВ є:

- A. Соціальні групи людей
- B. Політичні партії і рухи
- C. Середовище (соціальне і поза соціальне)
- D. Відносини між державами

4. Основною функцією ТМВ є:

- A. Ознайомлення з життям народів країн світу
- B. Теоретичне узагальнення явищ і процесів у сфері міжнародних відносин, формування на цій основі закономірностей і законів розвитку суспільства
- C. Вивчення міжнародних норм та діяльності міжнародних інститутів
- D. Вивчення історичних явищ і процесів у світовому масштабі

5. У функціональному плані вивчення міжнародних відносин вимагає поєднання підходів, які спираються на:

- A. Теорію
- B. Філософію
- C. Географію
- D. Праксеологію

6. Метод теоретичного дослідження це:

- A. Сукупність прийомів та операцій, за допомогою яких або через які здійснюється та чи інша конкретна практична чи теоретична діяльність
- B. Сукупність дій практичного характеру з дослідження певних явищ природи і суспільства
- C. Сукупність методики, технік експерименту, за допомогою яких здійснюється наукове дослідження

7. Під методологією слід розуміти:

- A. Науку про застосування тих чи інших методів для конкретного дослідження
- B. Вчення про систему принципів та способів організації як теоретичної, так і практичної діяльності
- C. Конкретний набір, комплекс, систему чітко визначених принципів і способів організації як теоретичної, так і практичної діяльності
- D. Застосування комплексу прийомів та засобів і якісна трансформація їх у систему при організації як теоретичної, так і практичної діяльності

8. До формальних методів теоретичного дослідження у сфері міжнародних відносин належать:

- A. Політико-описові
- B. Квантифікація і формалізація змістовних моделей
- C. Аналітико-прогностичні
- D. Теорія ігор

9. До неформальних методів теоретичного дослідження у сфері міжнародних відносин належать:

- A. Моделювання
- B. Нормативно-гіпотезотворчі
- C. Інтуїтивно-логічні
- D. Застосування комп'ютерної техніки у дослідженнях

10. До операційно-прикладних можна віднести такі методи:

- A. Методи аналізу теорії
- B. Методи аналізу практики
- C. Методи аналізу варіантів поведінки
- D. Методи аналізу зовнішньополітичної діяльності

11. Серед аналітико-прогностичних методів найбільш важливими для вивчення міжнародних відносин є:

- A. Альтернативістика
- B. Постальтернативістика
- C. Ретроальтернативістика
- D. Факторний аналіз

12. Квантифікація змістовних моделей міжнародних ситуацій та процесів передбачає застосування наступних математичних методів:

- A. Аналіз за допомогою простих і складних індикаторів
- B. Аналіз кореляцій
- C. Аналіз тенденцій
- D. Екстраполяція

13. Аналіз ситуації у сфері міжнародних відносин передбачає використання наступної методики:

- A. Накопичення та систематизація емпіричного матеріалу
- B. Вивчення документів
- C. Факторний аналіз
- D. Порівняння

14. До базових методик прикладного аналізу міжнародних відносин належить:

- A. Контент-аналіз
- B. Когнітивне картування
- C. Математичний експеримент
- D. Розв'язання інформаційно-логічних задач

15. Системна теорія це:

- A. Сукупність практичних методів, прийомів і способів, за допомогою яких використовуються завдання побудови, опису і пояснення систем та їх елементів, а також взаємодія системи і середовища
- B. Сукупність теоретичних методів, прийомів і способів, за допомогою яких виконується завдання побудови, опису і пояснення систем та їх елементів, а також взаємодія систем і середовища
- C. Сукупність методів, прийомів і способів дослідження міжнародних систем та їх елементів

16. Міжнародні відносини це:

- A. Дія держави по відношенню до різних народів всередині країни
- B. Взаємна дія всіх учасників міжнародних відносин, що виходять за межі національних територій
- C. Сукупність економічних, політичних, ідеологічних, правових, дипломатичних, військових та інших зв'язків і взаємовідносин між державами та системами держав, соціальними,

економічними та політичними силами, організаціями, що діють на світовій арені

D. Політична система, що ґрунтується на співвідношенні інтересів держави і народів, що проживають на її території

17. Які якісні характеристики міжнародних відносин є найбільш значними:

A. Протяжність

B. Безперервний розвиток

C. Просторові координати

D. Політичність

18. Інтернаціоналізація як історична тенденція це:

A. Процес утворення великих імперій

B. Процес утворення міжнародних об'єднань і організацій

C. Процес територіальної, соціальної, господарської і політичної інтеграції

D. Процес становлення міжнародного співробітництва і обмінів

19. Розташуйте у відповідності, якому з названих термінів відповідає певне визначення:

1) Інтернаціоналізація

A. Передбачає вихід будь-яких процесів, чи діяльності на загально-світовий рівень

2) Глобалізація

B. Передбачає вихід будь-яких процесів, які раніше були суто внутрішніми, за початкові рамки

C. Об'єднання дій декількох суб'єктів світової економіки і політики навколо спільних завдань, цілей та видів діяльності

D. Діяльність окремої країни, кампанії, підприємства, що передбачає вихід на загальносвітовий рівень

20. Розвиток системи міжнародних відносин передбачає:

A. Довготривалу, закономірну і чітко спрямовану зміну матеріальних та ідеальних об'єктів суб'єктів міжнародних відносин

B. Зміну характеру і природи суб'єктності її учасників, послідовну зміну світових порядків і розвиток власної системи і структури міжнародних відносин

C. Довготривалий і закономірний розвиток суб'єктів міжнародних відносин в рамках глобальної системи міжнародних відносин

21. Світовий розвиток – це:

A. Рух через відмирання соціально-історичних конкретних форм, що вичерпали себе і становлення нових міжнародних відносин

B. Діяльність суб'єктів міжнародних відносин, яка спрямована на відтворення та розвиток духовної, соціальної і політичної різноманітності

C. Процес і результат становлення певної, раніше не існуючої системної цілісності, довготривалого, чітко вираженого або такого ж не випадкового її розпаду, що є передумовою і процесом становлення на її місці нової цілісності

22. Глобалізація як явище:

A. Все більше перетворюється в інституційно оформлений, свідомо спрямований процес

B. З інформаційної точки зору виступає як мережева мега-логістична система управління світовим поділом праці з метою мінімізації трансформаційних і трансакційних витрат

C. Відкриває нові можливості економічного розвитку, взаємодії народів і держав, але в той же час загострює існуючі чи породжує нові проблеми

D. Забезпечує умови для безконфліктного розвитку суб'єктів міжнародних відносин

23. Універсальні закономірності міжнародних відносин це:

A. Глобалізація (становлення єдиного цілісного світу) міжнародних відносин

B. Інтернаціоналізація (створення єдиного економічного світового простору)

C. Універсалізація життя народів

D. Ріст різноманітності і нерівномірності у світовому розвитку

24. Основними елементами міжнародних систем є:

A. Держави

- В. Міжнародні актори
- С. Географічні регіони
- Д. Сфери суспільних відносин

25. 3 позицій політичного реалізму виділяють наступні типи міжнародних систем:

- А. Біполярна
- В. Мультиполярна
- С. Ієрархічна
- Д. Імперська

26. Середовища систем міжнародних відносин:

- А. Це все те, що її описує
- В. Це сукупність факторів, які визначають зміни у міжнародній системі
- С. Це сукупність соціальних факторів, які впливають на міжнародну систему

27. Геополітика уявляє собою:

- А. «Екстрасоцієнтальне» середовище міжнародних відносин
- В. Взаємозв'язок між політикою держави і тим географічним середовищем, в рамках якого вона здійснюється
- С. Аргумент в спорах між державами з приводу території, у яких кожна з сторін апелює до історії

28. Р. Арон виділяв три структурних зміни міжнародних систем:

- А. Вплив великих держав: симетричний і асиметричний
- В. Конфігурація співвідношення сил
- С. Ієрархія акторів
- Д. Гомогенність чи гетерогенність складу

29. Найбільш загальними законами міжнародних систем є:

- А. Залежність поведінки акторів від характеру конкретної міжнародної системи
- В. Залежність поведінки акторів від структурних характеристик системи
- С. Закон рівноваги міжнародних систем, або закон балансу сил
- Д. Закон конфігурації співвідношення сил

30. Національний суверенітет це:

- А. Необмежена влада правлячої еліти
- В. Свобода держави обирати свій шлях економічного розвитку політичного режиму, цивільного і кримінального законодавства
- С. Свобода держави обирати свій міжнародний статус
- Д. Свобода держави здійснювати соціально-економічний і культурний розвиток народу

31. Міжнародні організації, як недержавні учасники міжнародних відносин це:

- А. Організації, що утворюють народи різних країн
- В. Організації певного типу, що діють у сфері міжнародних відносин згідно з інтересами і цілями їх засновників
- С. Організації, діяльність яких виходить за межі національних кордонів

32. Засоби учасників міжнародних відносин це:

- А. Шляхи, способи, методи і знаряддя для досягнення цілей
- В. Шляхи, способи, методи і знаряддя для досягнення мети
- С. Шляхи, способи, методи і знаряддя для забезпечення національного інтересу

33. Стратегія суб'єктів міжнародних відносин це:

- А. Діяльність міжнародного актора у забезпеченні національного інтересу
- В. Довготривала лінія поведінки міжнародного актора, що поєднує науку і мистецтво у досягненні перспективної цілі
- С. Діяльність міжнародного актора у досягненні одно або декількох цілей

34. Зовнішня політика будь-якої держави в основному має дві форми:

- А. Конфронтація
- В. Співробітництво
- С. Дипломатія

D. Переговори

35. Вкажіть основні фактори, що складають силовий потенціал будь-якої держави:

- A. Національна мораль
- B. Національна культура
- C. Структурна сила
- D. Природні ресурси

36. Спільність міжнародного права та міжнародної моралі є:

- A. Природною
- B. Генетичною
- C. Соціальною
- D. Функціональною

37. Елементами структури міжнародного конфлікту є:

- A. Держави-учасниці
- B. Міжнародні організації
- C. Організаційно оформлені суспільні і політичні сили всередині держави та на міжнародній арені
- D. Громадські організації

38. Яким в теперішній час є порядок?

- A. Неоформлений
- B. Імперський
- C. Олігархічний
- D. Демократичний

39. Яким буде майбутній світовий порядок (в межах життя одного людського покоління)?

- A. Оформленим
- B. Неоформленим
- C. Імперським (авторитарним)
- D. Демократичним

40. Розташуйте у відповідності, якому із вказаних термінів відповідають певні типи засобів:

1) силові	A. Переговори
2) переговорні засоби	B. Сила
	C. Погроза
	D. Переконавання
	E. Насилля

41. Концепція глобалізації несе на собі безперечний вплив:

- A. Транснаціоналістичних підходів
- B. Неореалістичних підходів
- C. Традиціоналістських підходів
- D. Модерністських підходів
- E. Неомарксистських підходів

42. Автором терміна «міжнародні відносини» вважають:

- A. Г. Гроція
- B. І. Бентама
- C. Н. Макіавеллі
- D. Д. Рішельє
- E. Дж. Локка

43. Хто є автором положення: «Час інтеграції прийшов, в світі почалися дезінтеграційні процеси»?

- A. Циганков А. П.
- B. Ланцов С. А.
- C. Торкунов А. В.

D. Баталов Е. Я.
Е. Поздняков Е.А.

44. Прихильники цієї концепції виходять з вузькою (мінімалістською) теорії трактування національних інтересів США, які обмежуються захистом свого суверенітету, територіальної цілісності і безпеки:

- A. «Вибірче залучення»
- B. «Узгоджена безпека»
- C. «Гегемонія США»
- D. Неоізоляціонізм
- E. Транснаціоналізм

45. Як характеризуються в науковій літературі 1990-і рр.?

- A. Перехідний період від біполярної до нової системи міжнародних відносин
- B. Період «холодної війни»
- C. Період «оксамитових революцій»
- D. Підсистема Вестфальської системи
- E. Період Ялтинсько-Потсдамської системи

46. Найвідоміша робота С. Хантінгтона це

- A. Кінець історії
- B. Дипломатія
- C. Зіткнення цивілізацій
- D. Велика шахівниця
- E. Введення в геополітику

47. Процеси глобалізації охоплюють у першу чергу співтовариство:

- A. Країн, що розвиваються
- B. Країн третього світу
- C. Розвинених країн
- D. Країн з перехідною економікою

48. Міжнародні організації, як правило, поділяють на дві основні групи:

- A. Міжнаціональні і міждержавні
- B. Неурядові і наднаціональні
- C. Регіональні та міжрегіональні
- D. Міждержавні та регіональні
- E. Міждержавні і міжнародні неурядові організації

49. Що дало підставу американському досліднику японського походження Ф. Фукуямі проголосити остаточну перемогу демократії і в цьому сенсі оголосити про «завершення історії» як боротьби між історичними формаціями

- A. Розширення НАТО на Схід і прийняття програми «Партнерство Заради Миру»
- B. Якісна зміна співвідношення між демократією і авторитаризмом в глобальному масштабі
- C. Лібералізація торгівлі та створення Світової організації торгівлі
- D. Розширення і поглиблення європейської інтеграції в рамках Європейського Союзу
- E. Виникнення нових парадигм міжнародних відносин

50. Глобальні проблеми на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин:

- A. Придбали регіональний характер
- B. Відійшли на другий план
- C. Придбали воістину планетарний, загальносвітовий характер
- D. Перейшли на міждержавний рівень
- E. Втратили свою актуальність

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Яка відмінність між змістовним співвідношенням понять «актор», «учасник», «суб'єкт міжнародних відносин»?
2. Які чинники визначили тенденцію до автономності науки про міжнародні відносини?
3. У чому полягає відмінність між теоретичним уявленням про міжнародні відносини, які існували в історії політичної думки, та сучасними теоріями міжнародних відносин?
4. У чому полягають принципові відмінності між конфуціанством та легізмом у їх поглядах на міжнародну політику держави?
5. Який вплив мала боротьба конфуціанства та легізму на історію зовнішньої політики Китаю?
6. Чому в політичній думці Європи епохи Відродження виникають ідеї суверенітету та яким було їх історичне значення?
7. Як німецька класична філософія вплинула на розвиток ідеї європейської єдності?
8. Якими були основні підходи до розуміння відносин між державами у німецькій класичній філософії та як вони вплинули на політичну думку того часу?
9. В чому полягає сутність зовнішньополітичної концепції в політичній думці Стародавнього світу?
10. Дайте порівняльну характеристику геополітичних концепцій міжнародних відносин німецької та британської шкіл.
11. Охарактеризуйте сучасний стан дослідження щодо Північноамериканської школи геополітики.
12. Проаналізуйте, яку роль відіграють моделі німецької школи міжнародних систем (К. Хаусхофера та К. Шмітта) в теорії міжнародних відносинах.
13. Назвіть основні положення політичного ідеалізму в теорії та практиці міжнародних відносин.
14. Охарактеризуйте проблеми розвитку політичного реалізму в США.
15. В чому полягає сутність модерністських концепцій міжнародних відносин?
16. Порівняйте ідеалістичні та неоліберальні концепції міжнародних відносин.
17. Сформулюйте основні положення парадигми політичного реалізму і визначить його значення у міжнародних відносинах.
18. Охарактеризуйте моделі постмодерністської та немарксистської концепцій міжнародних відносин.
19. Проаналізуйте основні концепції міжнародної інтеграції.
20. В чому полягає зміст та значення концепції «кінця історії» Ф. Фукуями?
21. Дайте оцінку концепції «зіткнення цивілізацій» С. Хантігтона.
22. В чому полягає сутність світо-системного аналізу І. Валлерстайна?
23. Якими є переваги та недоліки геополітичної концепції З. Бжезинського?
24. У чому полягають принципові відмінності між класичною та сучасною геополітикою?
25. Визначте основні теоретичні моделі міжнародних систем.
26. Проаналізуйте еволюцію системи міжнародних відносин після закінчення «холодної війни».
27. Як співвідносяться поняття «світова система» і «світовий порядок»?
28. Якими є ознаки сучасного режиму функціонування системи глобального управління?
29. Які наслідки може мати трансформація сучасного світового порядку для України?
30. Охарактеризуйте поняття і особливості зовнішньої та міжнародної політики.
31. Визначте типи міжнародних конфліктів та поясніть особливості кожного з них.
32. У чому полягає суть традиціоналістського та модерністського підходів до розуміння міжнародних відносин?
33. Наведіть характеристики міжнародної політики.
34. В чому полягають принципи, форми та методи зовнішньої політики держави?
35. Визначте зміст і основні цілі зовнішньої політики.
36. Розкрийте зміст поняття «дипломатія». Якими є дипломатичні імунітети і привілеї?

37. Які закономірності міжнародних відносин слід вважати універсальними?
38. Окресліть коло основних тенденцій розвитку сучасного світу.
39. Чому національний інтерес виступає головним спрямуванням зовнішньої політики?
40. Яку класифікацію національних інтересів запропонували політичні реалісти?
41. Дайте визначення національної безпеки та її властивостей.
42. У чому полягає суть сучасної системи національної безпеки?
43. Визначте суть понять «метод» і «методологія» у політології міжнародних відносин.
44. Охарактеризуйте системний, стратегічний, прогностичний і синоптичний підходи до аналізу міжнародних відносин.
45. Проаналізуйте роль системного підходу для аналізу міжнародних відносин.
46. Розкрийте зміст поняття «міжнародна система» та особливості її розвитку.
47. Дайте характеристику типологій міжнародних систем М. Каплана та М. Ніколсона. Визначте, в чому їх значення.
48. Обґрунтуйте своє розуміння поняття, різновидів і основних компонентів середовища міжнародних відносин.
49. Яку оцінку цивілізаційного підходу можна дати з точки зору міжнародних відносин?
50. Що таке геополітика? Яку роль вона відіграє у міжнародних відносинах?
51. Проаналізуйте геополітику як позасоціальне середовище міжнародних відносин.
52. У чому полягає спільне і відмінне міжнародного порядку та світопорядку?
53. Що таке міжнародне право і які його головні принципи?
54. Яка діалектика функціонування моральних імперативів і норм у міжнародних відносинах?
55. Визначте особливості взаємодії права та моралі в міжнародних відносинах.
56. Змодельуйте структуру сучасної системи міжнародних відносин.
57. Наведіть характеристики новітніх концепцій і підходів до розуміння й аналізу міжнародних відносин.
58. Який вплив мала геополітична революція на долю Східної Європи?
59. Проаналізуйте особливості впливу відносин Схід – Захід на цивілізаційну ідентичність України.
60. Які наслідки може мати трансформація сучасного світового порядку для України?

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Філософські підвалини теорії міжнародних відносин.
2. Співвідношення міжнародної та зовнішньої політики.
3. Біхевіоральний підхід у вивченні міжнародних відносин.
4. Комп'ютерні технології у міжнародних дослідженнях.
5. Зовнішньополітичні концепції Київської Русі.
6. Прогнозування розвитку міжнародних відносин (підхід Г. Кана).
7. Вплив політичного реалізму на сучасну міжнародну політику.
8. Полеміка між ідеалістами та реалістами у розвитку теорії міжнародних відносин.
9. Теорії траснаціоналізму та міжнародної взаємозалежності.
10. Перспективи розвитку сучасної науки про міжнародні відносини.
11. Географічний детермінізм та його вплив на формування геополітичних уявлень.
12. Основні підходи до визначення сутності геополітики.
13. Геополітична концепція атлантизму і зовнішня політика США у період «холодної війни».
14. Геополітична доктрина Зб. Бжезинського.
15. Геополітика цивілізацій С. Хантінгтона.
16. Проблема контролю над Євразією в сучасних американських геополітичних концепціях.
17. Місце і роль України в сучасних американських геополітичних концепціях.
18. Роль збройних конфліктів у структуруванні політичного простору.

19. Удосконалення методів військового контролю в сучасній геополітиці.
20. Структура політичного простору України.
21. Генеза цивілізацій (за А. Тойнбі).
22. Контакти між цивілізаціями у просторі (за А. Тойнбі).
23. Структурний аналіз міжнародних систем.
24. ЄС як регіональна міжнародна система.
25. Роль Ради Європи у формуванні нормативного регулювання міжнародних відносин.
26. Особливості сучасної трансформації глобальної міжнародної системи.
27. Роль міжнародних неурядових організацій у сучасних міжнародних відносинах.
28. Роль сили в сучасній дипломатичній діяльності.
29. Роль протоколу в сучасній дипломатичній діяльності.
30. «Теорія доміно»: Індокитай та Східна Європа.
31. Агресія як різновид політики з позиції сили.
32. Функції міжнародного конфлікту.
33. Роль ООН в регулюванні міжнародних конфліктів.
34. Сутність та витоки Близькосхідного конфлікту.
35. Роль США у сучасних міжнародних конфліктах.
36. Міжнародне співробітництво у боротьбі з тероризмом.
37. Україна і проблеми міжнародної безпеки.
38. Напрями сучасної трансформації світового порядку.
39. Особливості соціальної поведінки людей Заходу і Сходу.
40. Близькосхідний конфлікт: порівняльний аналіз стратегій великих держав під час «холодної війни» та після неї.

5. Завдання семестрового екзамену (письмова залікова робота)

Зразок екзаменаційного білету

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Спеціальність: Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Семестр: 4

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Навчальна дисципліна: Теорія міжнародних відносин

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ (ЗАВДАННЯ) № 1

1. Яка відмінність між змістовним співвідношенням понять «актор», «учасник», «суб'єкт міжнародних відносин»? (15 балів)
2. Дайте оцінку концепції «зіткнення цивілізацій» С. Хантігтона (15 балів)
3. Дайте відповідь на тести (10 балів) – 5 тестових завдань x 2 бали

Затверджено на засіданні кафедри туристичного бізнесу
протокол №1 від «28» серпня 2018 р.

Завідувач кафедри _____ (А. Ю. Парфіненко)
підпис

Екзаменатор _____ (Т. І. Алексєєва)
підпис

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

Дайте відповідь на тести (правильною є одна відповідь)

1. Які із перерахованих дисциплін вивчають міжнародні відносини:

- A. Теорія міжнародних відносин**
- B. Історія
- C. Географія
- D. Основи сільського господарства

2. Перша кафедра з історії та теорії міжнародних відносин була утворена:

- A. У 1869 р. Франції (Париж)
- B. У 1918 р. у Голландії (Амстердам)
- C. У 1919 р. у Великобританії (Ейберсвіт)**

3. Об'єктом вивчення у ТМВ є:

- A. Соціальні групи людей
- B. Політичні партії і рухи
- C. Середовище (соціальне і поза соціальне)
- D. Відносини між державами**

4. Основною функцією ТМВ є:

- A. Ознайомлення з життям народів країн світу
- B. Теоретичне узагальнення явищ і процесів у сфері міжнародних відносин, формування на цій основі закономірностей і законів розвитку суспільства**
- C. Вивчення міжнародних норм та діяльності міжнародних інститутів
- D. Вивчення історичних явищ і процесів у світовому масштабі

5. У функціональному плані вивчення міжнародних відносин вимагає поєднання підходів, які спираються на:

- A. Теорію**
- B. Філософію
- C. Географію
- D. Праксеологію

Анотація

Назва дисципліни	«Теорія міжнародних відносин»
Інформація про факультети (навчально-наукові інститути) і курси навчання, студентам яких пропонується вивчати цю дисципліну	факультет МЕН і ТБ. Цільова аудиторія – студенти 2 курсу.
Контактні дані розробників робочої програми навчальної дисципліни, науково-педагогічних працівників, залучених до викладання	кандидат економічних наук, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Алексєєва Т. І. (61022, Харків, майдан Свободи, 6, північний корпус, 3 поверх, каб. 366; тел. (057) 707-53-06. Електронна адреса кафедри: turbiz@karazin.ua).
Попередні умови для вивчення дисципліни	Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння кредитів з таких дисциплін, як: «Історія міжнародних відносин», «Історія політичних вчень».
Опис	Мета дисципліни. Ознайомити студентів з основними поняттями науки про міжнародні відносини, науковими школами та концепціями, напрямками дослідження міжнародної політики. Сформувані у студентів фахові знання про сутність й природу міжнародних відносин, а також уміння використовувати на практиці положення теорії міжнародних відносин. Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти (слухачі) будуть знати основні поняття, терміни та категорії теорії міжнародних відносин; ознайомляться з концептуально-теоретичними засадами аналізу міжнародних відносин, тенденціями здійснення міжнародно-політичної діяльності країн в сучасному цілісному і взаємозалежному світі; зможуть аналізувати головні підходи до формування зовнішньої політики України та особливості її реалізації; засвоять закономірності та головні тенденції сучасного світового розвитку, його рушійні сили, варіанти становлення нової міжнародної політичної ситуації з врахуванням того, як ці питання трактуються у наукових дослідженнях; спробують провести аналіз сучасного стану політичної системи світу, ролі в ній суб'єктів, як державних, так і недержавних; використовувати раціональні методи пошуку, підбору та використання міжнародної інформації зовнішньополітичного характеру, здійснювати її перевірку та класифікацію джерел, орієнтуватись в літературі за фахом; знати основні парадигми, наукові школи, підходи до дослідження та виміри глобалізації; прогнозувати можливі наслідки подій міжнародного характеру; зможуть брати участь у дебатах, виступах за різною тематикою, виступати перед аудиторією на конференціях та наукових семінарах. Теми аудиторних занять та самостійної роботи. Заплановано 8 (вісім) тем, які вивчаються протягом 48 годин аудиторних занять (32 год. – лекції, 16 год. – семінарські заняття).

Тема 1. Наукова природа теорії міжнародних відносин (ТМВ). Структура та завдання ТМВ. Міждисциплінарний характер теорії міжнародних відносин. (Лекцій – 4 год., сем. – 2 год.).

Тема 2. Міжнародно-політична думка Середньовіччя. Міжнародно-політична думка в період Відродження. Міжнародно-політична думка Нового часу. Марксизм та міжнародні відносини. (Лекцій – 4 год., сем. – 2 год.).

Тема 3. Наукова концептуалізація проблематики міжнародних відносин. Німецька геополітична школа. Британська школа геополітики. Північноамериканська школа геополітики. (Лекцій – 4 год., сем. – 2 год.).

Тема 4. Класична школа теорії міжнародних відносин. Політичний реалізм в США. Політичний реалізм у Західній Європі. Модерністські концепції міжнародних відносин. (Лекцій – 4 год., сем. – 2 год.).

Тема 5. Неоліберальний напрям теорії міжнародних відносин. Особливості теоретико-методологічних засад школи неореалізму у вивченні міжнародних відносин. Постмодерністські та немарксистські концепції міжнародних відносин. Теоретичні концепції міжнародної економічної інтеграції. (Лекцій – 4 год., сем. – 2 год.).

Тема 6. Концепція «кінця історії» та теорії глобального управління Ф. Фукуями. Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантігтона. Геополітичні концепції З. Бжезінського. Світосистемний аналіз І. Валлерстайна. (Лекцій – 4 год., сем. – 2 год.).

Тема 7. Системний підхід до аналізу міжнародних відносин. Теоретичні моделі міжнародних систем. Класифікація систем М. Каплана та її типів. Еволюція системи міжнародних відносин після закінчення «холодної війни: особливості та закономірності. (Лекцій – 4 год., сем. – 2 год.).

Тема 8. Сутність та типологія міжнародних конфліктів. Основні способи запобігання міжнародним конфліктам. Дипломатія як форма несилової реалізації зовнішньої політики. Регулювання міжнародних конфліктів. Шляхи мирного врегулювання міжнародних конфліктів. (Лекцій – 4 год., сем. – 2 год.).

Методи контролю результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється на семінарських заняттях у формі відповідей, тестування за темами, письмового експрес-контролю; розв'язування ситуаційних задач; виконання контрольної роботи за запропонованою тематикою. Підсумковий контроль у формі іспиту.

Мова викладання – українська.